

La carxofa

La carxofa (*Cynara cardunculus* var. *scolymus*) és originària del nord d'Àfrica, i alguns autors esmenten que el seu centre de distribució es trobava a Egipte. Els àrabs la van estendre per l'Europa occidental i van millorar-ne les varietats de cultiu. Ja era coneguda pels grecs i pels romans, que li atorgaven poders afrodisíacs. A la Itàlia del segle xv es consumia la que provenia de Sicília. A Catalunya, algunes varietats, com la morada, van entrar de França a partir del segle XIX.

TEXT: JORDI PUIG. DIBUIX: MIQUEL ÀNGEL ÀNGELATS.

Sòl i preparació del terreny

La carxofa necessita sòls profunds i rics en matèria orgànica. Li agraden els sòls llimosos o argilosos de tendència calcària. Per a la preparació de la terra és molt important fer uns treballs del sòl tan profunds com siguin possibles, ja que, com a mínim, les carxofes estaran dos anys emplaçades al mateix lloc.

Reg

Quan comença a produir –al Baix Ebre és al novembre–, l'aigua no li pot faltar. El moment més delicat és a finals de la primavera, quan la planta produeix al màxim. En aquest període, necessita regs abundants i no gaire espaiats, atès que, en cas contrari, la producció i sobretot la qualitat se'n ressentiran. El millor sistema de reg és el gota a gota, però cal vigilar que no quedi obturat pel mateix creixement de les soques, i probablement s'haurà de canviar al cap de dos anys de cultiu. D'altra banda, és vital controlar els entollaments del sòl, ja que les arrels són molt sensibles a la podridura.

Fertilització

En termes generals, la fertilització de fons ha de ser força abundant, a raó de 5 a 7 kg/m² de compost. Posteriorment, es poden fer aportacions en superfície, preferentment en el moment de fer la selecció de les estaquetes (juliol-agost), a raó de 2 kg/m².

Rendiment

Un pagès del Delta del Llobregat recordava que als anys quaranta del segle xx es collien unes 40.000 carxofes per hectàrea al llarg de tot el cicle de cultiu. Aquesta producció s'acostava a unes 8 Tn/ha.

Sembra

No és una pràctica aconsellable perquè n'endarrerix el cultiu pràcticament mig any respecte del mètode tradicional de les estaquetes. De totes maneres, en un hort de petites dimensions es pot fer la sembra de llavor durant el mes de març per iniciar la recol·lecció a la primavera següent.

Trasplantament

La tècnica més emprada és mitjançant estaquetes (reproducció asexual) i per tant no calen dis-

tàncies de seguretat ni d'altres precaucions. A les principals zones productores, essencialment al litoral, el prelitoral i algunes planes interiors, entre els mesos de juliol i agost s'inicia l'arrencament de les estaquetes. Primerament, un cop la mata és seca, cal tallar-la a uns 10 cm de terra. Posteriorment, amb una aixada, es descalça la soca.

En fer aquesta operació es pot observar que, a la base dels brots que han fet carxofa i que estan adherits a la soca principal, hi ha uns petits borrons. S'han de separar de la soca aquests brots (amb dos o tres borrons a cadascun d'ells) amb l'ajuda d'un magalló o un aixadell. A la soca mare, s'hi deixen dos o tres brots per facilitar la brotada del següent cicle de cultiu.

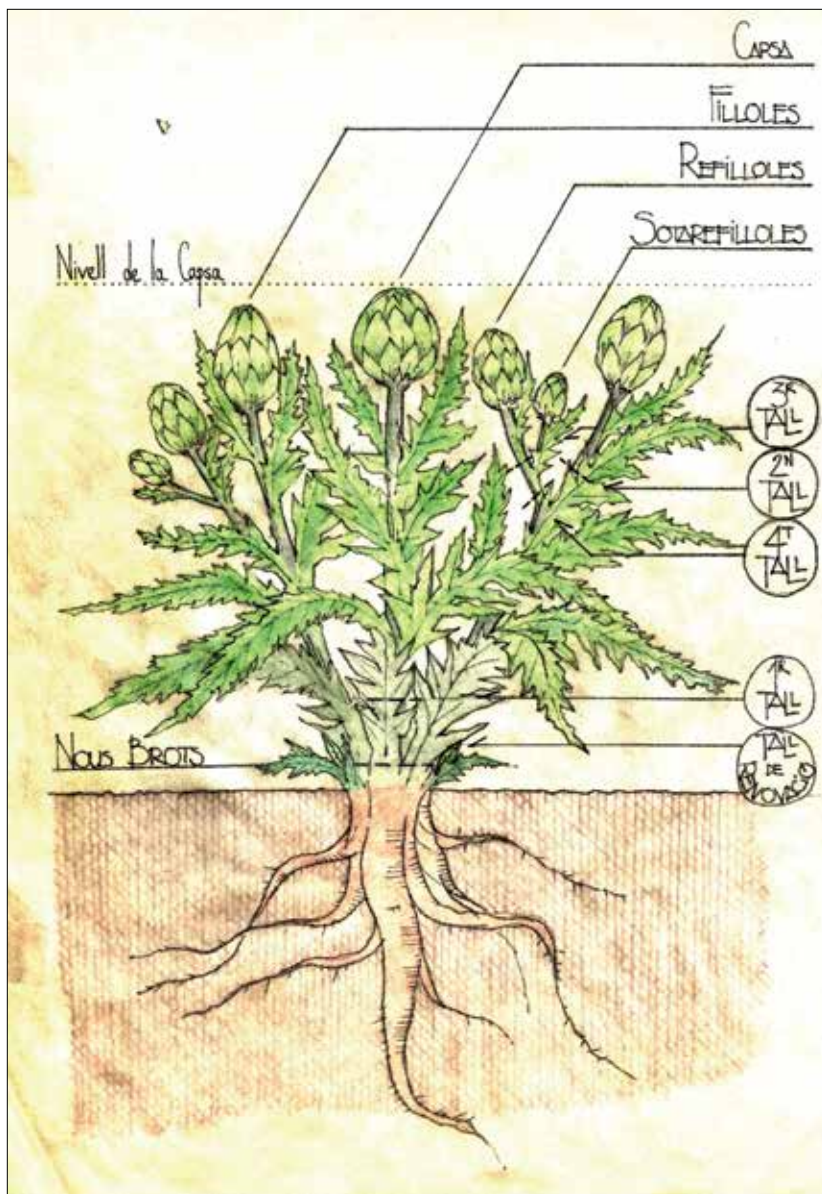
Aquesta operació pot semblar difícil però, un cop apresada, és àgil i intuïtiva; al Delta de l'Ebre, els professionals poden arribar a fer 14.000 estaquetes al dia. Pel que fa a les varietats, és molt interessant tenir, com a mínim, la del Prat i la morada, ja que la morada acostuma a ser una mica més primerenca que la del Prat i, malgrat la seva poca producció, allargarà una mica la temporada, especialment al litoral i al prelitoral.

Maneig del cultiu

La carxofa és una espècie que creix molt; per tant el marc –malgrat que sempre sembli massa ample en el moment de plantar– ha de ser de 80x100 cm. Cal regar força per clavar després les estaquetes amb els ulls lleugerament enterrats (a 2-3 cm de la superfície). En el cas de reg a manta, s'han de plantar a sobre del crestall, just a la línia on arriba l'aigua. Amb això s'evita la podridura de les arrels. Si es fa bé, la planta brotarà i a l'inici de l'hivern serà gran i ufanosa. Abans de l'hivern, una bona pràctica és calçar les plantes per tal de protegir-les del fred i col·locar palla a sobre. Quan s'acabava el fred, es descalcen progressivament i es treu la palla per tal d'evitar la podridura del coll. Després s'aclareixen les fulles fetes malbé i s'adoben superficialment tot iniciant els regs.

Les primeres carxofes a collir són les centrals, anomenades capces. A continuació les del segon pis, les filloles, i finalment, les refilloles (abril-maig). No es pot collir la capça fins que les filloles no arribin a l'altura d'aquesta mateixa capça, i

01. Tècnica per fer les estaquetes i tallar les carxofes. Text: En general, per aconseguir la màxima producció de carxofes, cal eliminar la major part dels brots florals que ja no tenen cap funció productiva. Per tant, en tallar les carxofes, s'han d'arrancar les tiges tan a prop com sigui possible del punt on broten les següents carxofes.

així successivament. Sempre s'ha de tallar la tija de les carxofes anteriors per sota de les del següent pis de floració. Fent això s'incrementa el vigor de les noves flors, ja que s'elimina una part del tronc per on es poden perdre saba i nutrients. Un cop collides les refilloles, ja es pot tallar la planta sencera a 10 centímetres de terra.

En funció de l'època de l'any, faran una segona rebrotada i s'iniciarà de nou el cicle de producció. Com ja he explicat, a continuació es poden extreure les estaquets i procedir a replantar-les. El consell és fer-ho cada dos anys, és a dir, cada any renovar mitja plantació; així es maximitza la productivitat.

Plagues i malalties

La podridura és una de les malalties que afecta més la carxofa. La dosificació de reg i el descalçament de la planta són bones mesures culturals de gestió. El pugó roig i el blanc de les arrels també poden ser molt nocius. El sabó potàssic és un producte molt eficaç per eradicar-los. Hi ha també diversos barrinadors, un d'ells (*Hydroecia xanthenes* = *Gortyna xanthenes*) perfora les tiges, les fulles i les mateixes carxofes. Per eradicar-los és útil aplicar *Bacillus thuringiensis* quan la plaga estigui en estat larvari. Alguns pagesos, per evitar els danys que fa el barrinador, trasplanten cada any. Amb això no donen temps a completar tot el cicle a la plaga.

Conservació

No s'acostuma a emmagatzemar la collita. El seu cicle de cultiu, llarg al litoral (de novembre a maig) i més curt al prelitoral i les planes interiors (abril i maig), fa que se'n puguin consumir durant molts mesos a l'any. 🌸

eco viure

2015 - XVII edició

Biomassa
Ecologia i sostenibilitat

+ de 10.000
visitants
+ de 100 expositors
ACTIVITATS PER A
PETITS I GRANS

MANRESA,
AL PALAU FIRAL
23, 24 i 25
D'OCTUBRE
www.ecoviure.cat

